

GLEDALIŠKA KRITIKA

Zaradi česa pa vi zjutraj vstanete?

Avtorski projekt Ikigai, Slovensko ljudsko gledališče Celje,
Mali oder, ogled premiere 6. aprila

Petra Vidali

V napovedi uprizoritve Ikigai sta bila dva poudarka. Prvič, celotno besedilo je narejeno iz vprašalnih stavkov, in drugič, "gledalci lahko predstavo zgolj spremljajo ali pa v njej aktivno in anonimno sodelujejo - za to potrebujejo pametni telefon z možnostjo prenosa podatkov".

Vprašalna forma se zdi v položaju, v kakršnem sta protagonista, naravna izbira. Anonimna, sleherniška ona in on - suvereno ju odigrata Maša Grošelj in Aljoša Koltak - se namreč znajdeti v nekakšnem hipertehnološkem virtualnem zaporu. V tipično kafkovski situaciji v tipično digitalnem času. V okoliščinah, ko so kje?, kdo?, zakaj?, kako?, kdaj? in kaj? edina logična možnost. Na to primarno uporabo se pozneje nalepijo tudi drugi konteksti. Zdi se, da so vprašalne strukture precej značilne za komunikacijo mladih. Na ravni vsakdanje komunikacije se v slengu s samostojnimi vprašalnici kar naprej preverja, čudi, izraža nestrinjanje (halo? prosim? what? wtf?), na nivoju iskanja svojega mesta v svetu pa se v mladostnih letih nenehno preizprašuje smisel življenja, veselja in sploh vsega. Še en sodoben fenomen, v katerem je vse zreducirano na vprašanja, pa so (televizijski) kvizi.

V Ikigai dobimo vse troje. Najprej se torej sprašujeta, kjer sta, zakaj sta tam pristala in kako bi lahko od tam prišla, potem ta vprašanja aplicirata na življenje sploh, na koncu pa sprašujeta gledalce, ki so si za to naložili aplikacijo.

Prvemu delu uprizoritve z njunimi (najstniškimi) samospraševanji kljub videu ter koreografskim in kostumskim premenam dokaj hitro zmanjka naboja, drugi del s kvizoma pa je, kot se za pravo razvedrilno oddajo spodobi, fina družabna igra. V njej je z veseljem sodelovala večina gledalcev. Vprašanja so ravno prav zahtevna in

ravno prav duhovita, predvsem pa dobro in nevsiljivo naslavlja ključna vprašanja izhodiščne dramske situacije in sodobne družbe: foucaultovska vprašanja nadzorovanja in kaznovanja, vprašanja skrivanja pravih informacij in širjenja lažnih, vprašanja iz prakse žvižgaštv in iz teorije zarot, pa vprašanja o vrednosti naših življenj, teles in organov.

Ikigai se na eksplicitno verbalni ravni ne fokusira na konzumerizem, vendar pa premeteno opozori prav na to univerzalno podstat vsega. Zadnje postavljeno vprašanje v predstavi je, kaj naj igralca na koncu naredita, kako naj prideta iz tega. Pred tem res po odru razpostavita nekaj rekvizitov (piščančjo salamo zelo znane slovenske blagovne znamke, rezalno desko, nož, bučko, dva nagobčnika, vrstico), ki pa naj ne bi omejevali odgovor publike. Prav tako ta ni bila zamejena z vnaprej ponujenimi odgovori. Z osemdesetimi znaki bi jima lahko predlagali karkoli. Pa vendar je skoraj polovica predlagala nekaj v zvezi z omenjeno salamo. Da naj jo razrežeta, pojedeta, si jo nekam zatlačita ... Na drugem mestu se je znašel odgovor, naj se objameta, nekaj je bilo napotkov o tem, kako naj zapustita oder. In tako sta na koncu pač naredila, kar je hotela publika. Razrezala sta salamo in si jo - po tem, ko sta se objela - dobesedno zatlačila v usta in se po vseh štirih odplazila z odra in iz dvorane. Družabna zabava z morbidnim zaključkom, visokotehnološka komora z odurnim vonjem industrijske predelave živali.

Naivna, kot sem, sem se na koncu spraševala, kako je mogoče, da je publika med vsemi možnostmi na svetu s tako prepričljivo večino izbrala prav to. Ne samo spraševala, prav zgražala sem se, kako je mogoče, da je to naredila kljub dejstvu, da živimo v času, ko se odnos do živali in do mesojedstva vendarle spreminja in ko je tudi predstava (sicer res bežno) na verbalni ravni problematizirala

paštete kot najbolj zgledno metaforo za ta fenomen.

Šele ob pisanju tega teksta se mi je posvetilo, da nam je predstava to salamo, ki ji tukaj ne želim privoščiti njenega imena, sugerirala že od prvega prizora. Najprej se pojavi med reklamnimi spoti na digitalnem zaslonu - obrazu akterjev, potem se enemu od njih zazdi, da v zaporu smrdi po njej ... Publika je tako rekoč poskusni zajček v raziskavi o vplivu reklam na zavest, se pravi na potrošniško zavest. Ker je na začetku in na koncu vsega seveda tržna zmožnost in vrednost vsega. Ker smo na začetku in koncu seveda potrošniki in ker je odgovor na čisto vsa vprašanja samo eden: karkoli se dogaja, se dogaja zato, da bi nam nekdo nekaj prodal.

Ko sem končno dojela, kaj je na tako simpatično perfiden način hotela dopovedati uprizoritev, sem sicer lahko vzpostavila distanco tudi do odgovorov in se vprašala, ali niso z njimi morda manipulirali, da bi dokazali tezo. Mogoče, ampak jim, ker so me z odgovorom resno vznemirili in ker je to tisto, kar od umetnosti pričakujem - odpuščam.

P. S. Ikigai je japonski koncept, grobi zahodnjaški prevod bi bil smisel življenja ali razlog za življenje, tisto, zaradi česar zjutraj sploh lahko vstanemo, recimo. Zaradi salame, ki čaka v hladilniku?

Je publika žrtev
potrošništva
ali ustvarjalcev,
ki hočejo
dokazati, da smo
potrošniki?

Ustvarjalci uprizoritve

Avtorica koncepta in scenarija uprizoritve **Varja Hrvatin**

Avtorji **Varja Hrvatin, Maša Grošelj, Aljoša Koltak, Anja Romih, Lea Culetto, Jurij Smrke, Jure Anžiček, Sebastijan Geč, Živa Čebulj**

Scenografka in oblikovalka videa **Anja Romih**

Kostumografka **Lea Culetto**

Avtor glasbe in tehnične zasnove uprizoritve **Jure Anžiček**

Avtor razvoja aplikacije **Jurij Smrke**

Koreograf **Sebastijan Geč**

Lektorica **Živa Čebulj**

Igralca

Maša Grošelj

Aljoša Koltak

**Maša Grošelj in Aljoša Koltak sprašujeta
sebe, drug drugega in publiko.**

Foto: Uroš **Hočevar**/SLG Celje